

Vláda Václava II. v kronice Liber certarum historiarum Jana z Viktringu

Gabriela Škorníková (Ostrava)

Kroniky po celá staletí představují klíčový pramen poznání dějin lidstva, svůj nezastupitelný význam mají zejména při zkoumání dějin středověku - dávají nám možnost vytvořit si komplexnější představu o době nám již jak časem, tak i mentalitou velmi vzdálené. I u středověkých kronik je však třeba zohlednit, že jejich autoři vždy cílí na konkrétní publikum a s ohledem na ně i píší a uzpůsobují narativní strategii svého díla.¹

Kronika Jana z Viktringu nepatří u nás pro širokou veřejnost k těm nejznámějším, přesto nabízí poznání dalšího úhlu pohledu na tytéž dějiny popisované v kronikách české provenience. *Liber certarum historiarum* (dále jen LCH) svým rozsahem zachycuje stoletý úsek dějin střední Evropy od první poloviny 13. století do necelé poloviny století následujícího. Ve své práci jsem vybírala nejvýznamnější události týkající se Českého království, jež jsou v kronice Jana z Viktringu popisovány a tyto se pokouším komparovat primárně s líčením kroniky Zbraslavské. Pro účely této studie jsem vybrala zápisy týkající se vlády předposledního přemyslovského krále Václava II., u nichž byl zmíněný komparační potenciál patrně nejsilnější.²

Jan své dílo tvořil mnoho let, díky čemuž se dochovalo několik jeho verzí. Tyto byly vydány v edici Monumenta Germaniae Historica (dále jen MGH) pod vedením Fedora Schneidera. Edice obsahuje několik verzí konceptu i části originálního Viktringova čistopisu,

---

¹ Uchopením středověkých kronik jako možného pramene se zabývá mnoho prací, z nichž na tomto místě jmenuji jen velmi skromný výčet – Graus, František: *Funktion der spätmittelalterlichen Geschichtsschreibung*. In: Hans Patze (hrsg.): *Geschichtsschreibung und Geschichtsbewusstsein im späten Mittelalter*. Vorträge und Forschungen 31. Sigmaringen 1987, s. 11-55; Goetz, Hans-Werner: *Geschichtsschreibung und Geschichtsbewusstsein im hohen Mittelalter*. Berlin 1999; samostatnou kapitolu k interpretaci historiografických děl zařadil do své práce i R. Antonín: Antonín, Robert: *Ideální panovník českého středověku*. Praha 2013; z literárního hlediska se příbuznou tematikou zabývají např. Curtius, Ernst Robert: *Evropská literatura a latinský středověk*. Praha 1998; Chatman, Seymour Benjamin: *Příběh a diskurs: narativní struktura v literatuře a filmu*. Brno 2008; Nechutová, Jana: *Latinská literatura českého středověku do roku 1400*. Praha 2000; Táž – Stehlíková, Dana: *Stručné dějiny latinské literatury středověku*. Praha 2013. Ke zpracování mé práce byly velmi přínosné kratší studie německých autorů – zejména dvojí studie Bassiho a Kamptnerové publikovaná jako zevrubná analýza Viktringovy kroniky: Bassi, Urban – Kamptner, Margrit: *Studien zur Geschichtsschreibung Johans von Viktring*. Klagenfurt 1997, s. 42-166; také Schneiderův, byť už v některých ohledech překonaný, první díl *Studien zu Johannes von Victring*: Schneider, Fedor: *Studien zu Johannes von Viktring: Erster Teil*. Neues Archiv der Gesellschaft für Ältere Deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellenschriften deutscher Geschichten des Mittelalters 28, 1903, s. 137-192.

² Studie je zkrácenou a upravenou verzí bakalářské práce: Škorníková, Gabriela: *Liber certarum historiarum Jana z Viktringu jako pramen k poznání vývoje v českých zemích ve druhé polovině 13. a první polovině 14. století*. Ostrava 2019.

příčemž některé verze se navzájem doplňují, jiné se nedochovaly celé apod. Tyto podmínky výrazně ovlivnily náročnost editačních prací a poněkud komplikují nepříteli zkušeným čtenářům užití tohoto pramene.³ Tato skutečnost a rovněž mé stávající znalosti latinského jazyka mě vedly k tomu, užívat vedle latinské edice pro účely zpracování tématu německý překlad od Waltera Friedensburga z roku 1888⁴, který v poznámkovém aparátu obsahuje četné odkazy a doplňky k textu právě v podobě oněch nezahrnutých a leckdy odlišných verzí Viktringovy kroniky.

Jan z Viktringu

Jan z Viktringu, cisterciácký mnich, žil přibližně v letech 1270 až 1345 či 1347 a od roku 1312 zastával úřad opata kláštera Viktring ležícího blízko Klagenfurtu v Korutanech.⁵ Příslušnost k mezinárodnímu cisterciáckému řádu determinovala Janův osud. Brzy po nastoupení do svého úřadu si Jan získal přízeň korutanského vévody Jindřicha – k roku 1330 je doloženo, že v říjnu z jeho pověření pobýval s Janem Lucemburským v Trentu a v roce 1334 byl jmenován osobním kaplanem vévody. Ani po Jindřichově smrti neztratil vliv, protože zůstal ve službách jeho dcery a dědičky Markéty Maultasch.⁶ Působil rovněž jako kaplan dvou mužů, jimž shodou okolností napsal jediná dvě věnování, v nichž jmenovitě zmínil svou osobu, a sice vévody Albrechta II. Rakouského a aquilejského patriarchy Bertranda.⁷ Největší přínos pro Viktringa měl patrně blízký vztah s Bertrandem, neboť tehdejší prameny italské provenience mu zpravidla nebyly přístupné, což se mu povedlo alespoň částečně vykompenzovat díky patriarchovi sídlícímu v severoitalské Aquilei. Ale ani Albrecht neměl na rozsah pramenné základny opata zanedbatelný vliv – zejména údaje týkající se habsburského rodu získal autor díky tomuto svému patronovi a také přístup k Salcburským análům. Pokud však Viktring svou práci věnoval oběma svým hlavním mecenášům, Albrechtovi i Bertrandovi, jednalo se spíše o dobovou konvenci, LCH nenese znaky tzv. práce na zakázku, tedy kroniky jakou by si středověký vládce nechal napsat na vlastní přání – se svým záměrem kroniku vytvořit přišel Jan nejspíš už před rokem 1335, kdy se stal Albrechtovým kaplanem a ten ho pak v jeho práci jen dále podporoval, obdobně tomu snad bylo i u aquilejského patriarchy, který měl na Viktringovu práci jen o to větší vliv, že mu

---

³ Stelzer, Winfried: *Vorwort*. In: Bassi, Urban – Kamptner, Margit: *Studien zur Geschichtsschreibung Johanns von Viktring*. Klagenfurt 1997, s. 7-10.

⁴ Friedensburg, Walter (übers.): *Das Buch gewisser Geschichten von Abt Johan von Victring*. Leipzig 1888.

⁵ Razim, Jakub: *Jindřich Korutanský jako český král ve světle dobových svědectví*. Praha 2007, s. 100.

⁶ Schneider, F.: *Studien zu Johannes von Viktring: Erster Teil*, s. 154-155.

⁷ Bassi, Urban.: *Johann von Viktring und der Anonymus Leobensis*. In: týž – Kamptner, Margit: *Studien zur Geschichtsschreibung Johanns von Viktring*. Klagenfurt 1997, s. 19.

umožnil přístup k širší základně pramenů a také jako dva církevní hodnostáři k sobě měli o něco blíž. Vliv jeho formování pod patronátem Habsburků se však z kroniky nevytratil.⁸ Většina díla zachycuje období, které autor sám zažil a snaží se v ní čtenářům předat vědění oné doby ze své přímé, ale i nepřímé zkušenosti, pomocí všech jemu dostupných informací.⁹ Jeho vliv a společenské postavení způsobily, že se např. setkal i s císařem Ludvíkem Bávorem a ačkoliv stál na straně Habsburků, mohl tak ve svém díle představit komplexní obraz tehdejší politické situace a mocenských poměrů ve střední Evropě. Na sklonku života se Jan z veřejného života stáhl a pilně pracoval na přepracování a dokončení své kroniky a to až do své smrti.

Počet škrtnů a oprav v textu dosvědčuje zejména snahu o co nejpřesnější a nejvěcnější vyjádření a předání informací čtenáři. Hlavním Viktringovým záměrem se při analýze textu ukazuje být naučná, resp. pedagogická funkce, s každou další úpravou se však ztrácí snaha „poučovat“ a kronikář stále více usiluje o co možná největší objektivitu a podání ověřených a ověřitelných zpráv. Na svou dobu se však Jan až překvapivě dobře vyvaroval příliš ostrých moralizačních stanovisek a nechává konečný soud na čtenáři.¹⁰

Podle Schneidera byl Jan z Viktringu zastáncem ideje tzv. *Weltmonarchie*. Tuto myšlenku lze poměrně dobře podpořit samotným rozborem jeho kroniky, v níž se ukazuje, že názorově se nijak nesnažil vlichotit svým pánům či mecenášům. Jeho idea Sváté říše římské jako svrchované monarchie se také promítá v tom, že vždy vykresluje narušitele harmonie této hegemonie s poměrně negativním zaujetím – ať už se v jednu chvíli jedná o Jana Lucemburského nebo Jindřicha Korutanského. Kritizoval ale i samotné římské panovníky, tedy nechoval žádnou slepou úctu k úřadu římského krále či císaře. Jednoduše se snažil jejich osobnosti popsat objektivně tak, jak svému úřadu a středověké společnosti sloužily, s přihlédnutím k jejich specifickým charakterovým rysům. Zdá se, že Jan byl spíše pragmatickým řádovým mnichem, protože stejně jako nepropadal slepé oddanosti světským pánům, tak ani nebránil myšlenky papeže a kurie jen pro jejich účely samy. Stejně jako v případě panovníků se nebál kritizovat pochybení ze strany církve, a to, ani pokud se jednalo o jeho současníky. Rovněž nebyl milovníkem přehnané askeze a jako cisterciák choval

---

⁸ Kamptner, Margrit: *Die Darstellung der Zeitgeschichte bei Johann von Viktring*. In: Bassi, Urban – táž: *Studien zur Geschichtsschreibung Johanns von Viktring*. Klagenfurt 1997, s. 151 a 162-164.

⁹ Schneider, F.: *Studien zu Johannes von Viktring: Erster Teil*, s. 154-155.

¹⁰ Kamptner, M.: *Die Darstellung der Zeitgeschichte bei Johann von Viktring*, s. 158-159.

určitou zášť k žebrovým řádům, jejichž společenský a politický význam v jeho době rostl. Naopak jeho loajalita a ztotožnění se s vlastním řádem jsou z řádků kroniky doslova citelné.¹¹

V několika verzích LCH je rovněž patrná změna v celkové koncepci – při psaní autor zaznamenal obrat od regionálních rakouských dějin k širšímu zachycení říšské historie. Své politické názory si formoval bez ohledu na své podporovatele, nesnažil se ve své práci zohlednit jejich politiku a cíle, zalíbit se jim a ani kronice propůjčit propagandistické prvky. Tedy Viktringova snaha o přesnost a objektivitu, jeho vysoký literární styl, zohlednění co nejvíce jemu dostupných pramenů a úsilí vyhnout se tendenčnosti jsou důvody, proč je moderními historiky jeho kronika považována za věrohodnější, než například česká kronika Zbraslavská nebo rakouská kronika Ottokara Štýrského.¹²

Jak ve své práci dobře shrnul Jakub Razim¹³, pokud jde o popis a hodnocení událostí na domácí půdě, je Viktringovo dílo vysoce kvalitní a přesné, pokud se ale zaměříme na jeho pohled na dějiny Českého království, přesnost a objektivita začínají ztrácet na hodnověrnosti. Tato skutečnost také způsobuje, proč není jeho kronika v Čechách tolik známá či citovaná, neboť není ve větší míře přínosem k poznání tolika nového, ovšem je pravdou, že oproti výrazně slavnější Štýrské kronice je mnohem méně předpojatá, zato však zejména ve vztahu k českým dějinám chronologicky i faktograficky poměrně zmatená a nepřesná.

---

¹¹ Schneider, F.: *Studien zu Johannes von Viktring: Erster Teil*, s. 155 a 158-160.

¹² Kamptner, M.: *Die Darstellung der Zeitgeschichte bei Johann von Viktring*, s. 164-166.

¹³ Razim, J.: *Jindřich Korutanský jako český král ve světle dobových svědectví*, s. 101-102. Zbraslavskou kroniku s Ottokarovou komparoval počátkem minulého století Miloš Vystyd: Vystyd, M.: *Die steirische Reimchronik und die Königsaler Chronik*. MIÖG 34, 1913, s. 218-295, 596-635.

Návrat krále Václava II. do Čech a svatba s Gutou Habsburskou

Návrat Václava II. z braniborského exilu do vlasti je motivem, jemuž se česká historiografie opakovaně věnuje. Známe je líčení tohoto okamžiku na stránkách Zbraslavské kroniky. V ní autor popisuje Václavův návrat jako vymodlený okamžik, kdy se právoplatný dědic trůnu ujme vlády a učiní přítrž loupení a všem pohromám z tzv. *zlých let*. Lítostivé líčení Václavových dojmů z návratu do domoviny, kterou našel v troskách, je však nutno považovat přinejmenším za nadnesené, dvanáctiletý mladík si toho patrně z dětství v Čechách příliš nepamatoval a sotva se mohl tolik dojímat nad trpícími krajany, ačkoliv se jej Zbraslavská kronika snaží všemi silami vylíčit jako uvědomělého, bohabojného a ve všech ohledech již od útlého dětství ideálního panovníka.¹⁴

U zahraničních dějepisců se setkáváme s větší pozorností věnovanou této postavě až v souvislosti s jeho zasnubami a svatbou s dcerou Rudolfa Habsburského, Gutou.¹⁵ Nejinak je tomu i v případě Viktringovy kroniky. Ten hovoří o tom, kterak římský král pověřil svého syna Albrechta realizací svateb mladšího bratra Rudolfa a sestry Guty. Soustředí se přitom zejména na výčet účastníků Albrechtova doprovodu z řad šlechty věrné Habsburkům, důležitá je však zmínka o jednom konkrétním, a sice Arnoldovi, biskupu bamberském.¹⁶ Jedná se o velmi stručný zápis, z něž vyplývá určitá obtížnost určení, na jakou událost kronikář přesně odkazuje. Hlavním tématem kapitoly, v níž se o svatbě hovoří, je jmenování Rudolfových synů vévody a jediný letopočet, který by nám pomohl rámcově záznam zařadit, je uveden pouze na začátku této kapitoly, která navíc popisuje vícero událostí spjatých s králem Rudolfem, a jedná se o rok 1286.¹⁷ Ale ve Viktringově popisu se přesto skrývá několik vodítek k pochopení celého záznamu.

Na okraj nutno říci, že Viktring bohužel příliš nereflektuje situaci, která v Čechách panovala před, ale ani po příjezdu Václava v květnu 1283, tedy mocenský souboj strany Tobiáše z Bechyně a Purkarta z Janovic se Závišem z Falkenštejna, který nakonec opanoval pražský dvůr, i když prostřednictvím svých vlastních přívrženců, neb takticky sám žádný úřad nezastával. Přitom už v tomto konfliktu se Rudolf Habsburský aktivně angažoval, neboť měl

---

¹⁴ *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*. FRB IV. Ed. Josef Emler. Praha 1884, s. 19-21.

¹⁵ Např. *Ottokars österreichische Reimchronik*. MGH Deutsche Chroniken V / 1-2. Ed. Joseph Seemüller. Hannover 1890-1893, s. 236-237.

¹⁶ „*Mandavit sibi eciam de nupciis fratris et sororis cum gloria celebrandis; deputavit quoque sibi Hermannum de Lannenberch, Eberhardum de Walse secretarios Swevice nacionis, Australes de Michsow, de Capella, de Lengenpach, de Puchaim consiliarios ei statuit, viros nobiles et prudentes; optans ei prospera filium sic dimisit. Generum suum regem Bohemie Arnoldo episcopo Babenbergensi educandum et nobilibus terre fideliter commendavit.*“ *Iohannis abbatis Victoriensis Liber certarum historiarum (= LCH)*, kap. II / 6, I., s. 289.

¹⁷ Tamtéž, s. 288.

osobní zájem na tom, udržet situaci v Českém království stabilní a Václavův nástup na trůn učinit co nejméně problematickým, protože jeho popularita v říši tou dobou upadala, což znamenalo nedostatek podpory jeho dynastického plánu pro římský trůn. Právě pro tyto záměry by se mu tedy ještě mladičkový zeť s podílem na kurfiřtské volbě mohl hodit, což byla konečně politika, jež se mu, jak psal Josef Šusta, osvědčila i s dvěma jinými zeti, rovněž kurfiřty.¹⁸

Kronika tedy uvádí, že Rudolf - dalo by se říci, že jako svého zástupce - vyslal na svatbu Albrechta. Pokud bychom však hovořili o slavnosti v Chebu roku 1285, kde došlo k dovršení sňatku Václava s Gutou, na tu se vydal římský král osobně. Naopak účast Albrechta prameny nedokládají. Po revindikaci byl Cheb říšským městem, Rudolf zde byl přítomen vysvěcení požárem zničeného kostela a o čtyři dny později na místo dle dohody dorazil i Václav (patrně tedy 25. ledna 1285) s matkou Kunhutou, která však zanechala před branami města svého partnera Záviše.¹⁹

Tato skutečnost je z hlediska její role ve vývoji vztahu Rudolfa k českému státu častým tématem moderních historiků, ale Viktringova kronika se jí vůbec nevěnuje, pouze je zmíněn Závišův vztah a sňatek s Kunhutou jako dovětek kapitoly o bitvě na Moravském poli. Kronikář na tomto místě zdůrazňuje, že Přemyslova vdova se provdala za sobě nerovného pána. Že by však kdy Kunhuta s Vítkovcem uprchla před vztekem syna do Uher, jak je zde uvedeno, nelze doložit a toto tvrzení ani nemá opodstatnění.²⁰ Sňatek, o němž detailněji hovoří zbraslavský kronikář, ovšem tato dvojice uzavřela s Václavovým souhlasem nejpravděpodobněji až na jaře roku 1285, tedy až po chebské slavnosti.²¹ Viktringova charakteristika Záviše jako nerovného partnera královské vdovy se shoduje s vnímáním jejich vztahu nejen v kruhu zahraničních pozorovatelů, ale především těch domácích. Názor veřejnosti odráží i Fürstenfeldská kronika, když líčí Záviše jako černokněžníka, snímajíc částečně břímě zodpovědnosti z Kunhuty.²² Podobně démonizující líčení jeho osobnosti bychom našli i v kronice Zbraslavské – slabá ženská mysl podlehla Závišovu kouzelnému

¹⁸ Šusta, Josef: *Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví. České dějiny II/1*. Praha 1935, s. 334-335; Libor, Jan: *Václav II. Král na stříbrném trůnu*. Praha 2015, s. 64-69; Žemlička, Josef: *Století posledních přemyslovců*. Praha 1998, s. 216-219; Vaniček, Vratislav: *Velké dějiny země koruny české III*. Praha 2002, s. 387-389.

¹⁹ Antonín, Robert: *Zahraniční politika krále Václava II. v letech 1283–1300*. Brno 2009, s. 71-76; srov. Žemlička, J.: *Do tří korun. Poslední rozmach Přemyslovců (1278-1301)*. Praha 2017, s. 114-115.

²⁰ „*Relicta regina postea viro nobili, sed sibi impari, coniungitur, cum quo a facie timoris Wenzeslai filii in Ungariam commigravit.*“ LCH, kap. II / 4, I., s. 280.

²¹ *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 22-25; *Continuatio Vindobonensis*. MGH SS IX. Ed. Wilhelm Wattenbach. Hannoverae 1851, s. 713; k tomu Žemlička, J.: *Století posledních Přemyslovců*, s. 220; Libor, J.: *Václav II. Král na stříbrném trůnu*, s. 71-72.

²² *Chronica de gestis principum*. *Chronicae Bavaricae saeculi XIV*. MGH Scriptorum rerum Germanicarum in usum Scholarum. XIV. Hg. G. Leidinger. Hannoverae – Lipsae 1918, s. 36-37; Libor, J.: *Václav II.*, s. 74-75.

umění, de facto propadla chtiči, což bylo vnímáno zejména jako zrada na jejím choti Přemyslovi, kterému Záviš tolik uškodil a svedl jeho vdovu.²³

Doplňme, že k naplnění manželství mezi Václavem a Gutou došlo nejspíš ihned po příjezdu Přemyslovce do Chebu, v noci z 25. na 26. ledna a ihned po svatbě již český panovník užívá titulu krále, snad proto, že zde svému zeti udělil Rudolf Čechy a Moravu v léno, ačkoliv v současnosti o tom neexistuje přesvědčivý důkaz a tak je možné, že titulatura v listinách byla spíše následkem tchánovy rady, než aktu obléhnutí.²⁴ Situace v zemi spjatá se Závišem měla jistě něco společného s faktem, že po svatbě Rudolf svou dceru odvezl s sebou do Německa. Možná se nejednalo o tak často zmiňovanou nedůvěru mezi římským králem a Vítkovcem osobně, ale zcela jistě se tak Habsburk rozhodl proto, že situace v Čechách byla velmi nestabilní s ohledem na strany bojující o rozhodující vliv na mladíka na trůnu, kde nyní, jak se zdálo, to byl Záviš, kdo měl navrch. Tím vznikla paradoxní situace, kdy Vítkovci a jejich spojenci, ne tak dávno komplikové římského krále v otázce pádu Přemysla Otakara II., stanuli proti Rudolfovi a jeho zájmům. Závišova pozice se ještě posílila jeho sňatkem s Kunhutou, přestože ta již v září 1285 zemřela.²⁵

Pokud jde o zmiňovaného bamberského biskupa Arnolda, ten se skutečně stal jedním z hlavních Václavových rádčů, ale nestalo se tak po chebské svatbě v roce 1285. Arnold přišel poprvé do Prahy až s doprovodem královny Guty, která byla otcem konečně vyslána do Čech v létě 1287. Důvodem jejího příchodu měla být zamýšlená korunovace, ke které tehdy ale nakonec nedošlo.²⁶ Biskupova role králova rádce však přišla na pořad dne až roku 1290. Na Velikonoce se tehdy vydal Václav s manželkou do Erfurtu ke svému tchánovi a jako reakci na ohrožení Václavových zemí vratislavským vévodou a uherským králem vyslal s ním Rudolf nazpět vojsko vedené Václavovým švagrem, Rudolfem mladším, a říšské rádce v čele s Arnoldem.²⁷ Příchod Arnoldův a jeho vliv na Václavovu vládu je pak detailněji vylíčen Zbraslavským kronikářem.²⁸ Nebyl to tedy patrně Albrecht, kterému byla tato výprava svěřena.

---

²³ Petra Žitavského *Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 22-23; k Závišovi a jeho odrazu v pramenech podrobně: Vystyd, M.: *Die steirische Reimchronik*, s. 255-295.

²⁴ Petra Žitavského *Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 25; k tomu Libor, J.: *Václav II.*, s. 73-74; Žemlička, J.: *Století*, s. 220.

²⁵ Petra Žitavského *Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 26; k tomu Libor, J.: *Václav II.*, s. 80-81; Antonín, R.: *Zahraniční politika krále Václava II.*, s. 74; Žemlička, J.: *Století*, s. 220-221.

²⁶ Žemlička, J.: *Století*, s. 223; Vaniček, V.: *Velké dějiny země koruny české III*, s. 399.

²⁷ Vaniček, V.: *Velké dějiny III*, s. 412; Žemlička, J.: *Do tří korun*, s. 158-161.

²⁸ Petra Žitavského *Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 38.

Shrneme-li, zdá se, že Viktring zde zaměnil celkem dvě až tři různé události – chebskou svatbu v lednu 1285, vyslání Guty do Prahy v červenci 1287 a návrat královského páru z říšské návštěvy na jaře 1290. Obecně vzato byl o tehdejších poměrech v Českém království nedostatečně zpraven, vše co k tématu prvních let Václavovy vlády píše, se přímo dotýká Rudolfa či Albrechta Habsburských, nejčastěji se jedná o okamžiky, kde byli tito osobně přítomni.

Korunovace Václava v roce 1297

Jednou z největších a nejokázalejších událostí sklonku přemyslovské epochy jistě byla korunovace Václava II.²⁹ Je připomenuta i na stranách třetí knihy LCH, datována je o rok později, ovšem o samotném průběhu tohoto aktu nám Viktring mnoho nevypráví. Kronikář se v souvislosti s ní zaměřil spíše na jiného účastníka korunovačních oslav a český král, jak se zdá, mu nestál za obšírnější líčení. Hlavním obsahem sdělení je, že král Václav pozval mohučského arcibiskupa, aby korunoval v Praze jej a jeho manželku, sestru vévody Albrechta, Gutu Habsburskou. Viktring vyzvedává přítomnost Albrechta a jeho početného vybraného doprovodu, přičemž: „*Mohučský biskup, vida jeho slávu, znovu jej vyzval převzít Říši.*“ (překlad autora).³⁰ Mohučský arcibiskup dále prý argumentoval tím, že kvůli nesnesitelné svévoli krále Adolfa je ochoten Albrechta podpořit pod podmínkou, že pro sebe získá Václavovu podporu – tedy jeho hlas jako říšského arcibiskupa.³¹

Ve Zbraslavské kronice je tato slavnost vylíčena velmi barvitě. Není divu, základní kámen Zbraslavského kláštera byl položen na druhý den po korunovaci za účasti jeho prvního opata Konráda.³² Kronikář klade důraz především na biblickou symboliku, pomáhaje si verši z Nového i Starého zákona. Václava staví do jakési analogie s králem Davidem. Zbožný vladař také vysílá poselstvo k papeži, aby ukázal pravou pokoru a poslušnost Římu a následně pak k mohučskému arcibiskupovi – ten byl tehdy v církevní klatbě, ale poslové pro něj dosáhli u papeže povolení legálně obřad provést.³³ Průběh samotného korunovačního aktu je

²⁹ K ní naposledy podrobně Žemlička, J.: *Do tří korun*, s. 294-308.

³⁰ Přeloženo z němčiny. Friedensburg, W. (übers.): *Buch gewisser Geschichten von Abt Johan von Victring*, s. 117; srov. LCH, kap. III / 3, I., s. 354: „*Anno Domini MCCLXXXVIII Wenzeslaus rex ad coronandum se et reginam, ducis Alberti sororem, invitavit episcopum Maguntinum. Affuit Albertus cum comitiva exulta et huius festi gaudia decentissime illustravit. Cuius gloriam ut vidit pontifex, ad regnum iterum invitat, Adolfum pro enormibus excessibus deponendum affirmat et sibi regnum tradendum certissime asseverat, dummodo regem Bohemie secum ducat.*“

³¹ Tamtéž.

³² *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 77-78; srov. Žemlička, J.: *Století*, s. 245 a Libor, J.: *Václav II.*, s. 232.

³³ *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 71-75; k tomu Charvátová, Kateřina: *Václav II. Král český a polský*. Praha 2007, s. 153-154.

zde popsán spíše prostřednictvím dalších biblických citátů než faktografickým popisem děje, monumentalita vizuální scény zde stojí v pozadí a líčení se soustředí na neuchopitelný přesah tohoto okamžiku. Zato o prostředí tehdejší Prahy přeplněné hosty, obchodníky i prostým lidem sem za touto příležitostí přicestovalých hovoří květnatě a do detailu popisuje okázalost připravených kratochvílí.³⁴

Pro vnitřního pozorovatele tedy byla korunovace jakýmsi vrcholem Václavova postupu, při jejím popisu je kladen důraz na křesťanský ideál panovnickovy moci, která pochází od Boha samého, byť tento ideál byl oprášenou antickou myšlenkou.³⁵ Akt Václavova pomazání a vložení pro tuto příležitost nově zhotovené koruny na jeho skráně, tolik akcentovaný Petrem Žitavským, symbolizuje a ztělesňuje tradici a moc starobylého rodu, ale také v této době znovuzrozený kult božského panovníka.³⁶ Skutečně však měla tato slavnost také prozaičtější význam, jednalo se o demonstraci bohatství, významu a lesku českého krále, zvláště po letech, jak uvádí Žemlička, která poškodila pověst království a zasela do myslí cizinců představu Čech jako rozvrácené země plné lapků a hladovějících.³⁷

Ceremonii vedl tehdejší mohučský arcibiskup Gerhard, stalo se tak 2. června 1297 ve Sv. Vítu, přičemž tehdy se jednalo o románskou baziliku z druhé poloviny 11. století, která díky svým architektonickým prvkům, společně se svitem svící a vůní kadidla vytvořila pro korunovaci až mystické prostředí podobné byzantskému. Stanovené datum také nebylo vybráno náhodně, pro symboliku pomazání a korunovace byl ideální svátek Letnic, tedy připomínka sestoupení Ducha svatého na apoštoly a Pannu Marii. Gerhardovi asistovali také arcibiskup magdeburský, Petr z Aspeltu jako biskup basilejský a celá řada dalších vysoce postavených biskupů, včetně pražského a olomouckého.³⁸

Většina kronikářů popisuje speciálně vystavěné městečko zbudované ze dřeva na místě dnešního Smíchova, čas hodování, nákladných her a zábavy, ale především důležité osobnosti dané doby, které byly Václavovými hosty. Patřili mezi ně braniborský či míšeňský markrabě, saský vévoda, slezští Piastovci, ale především Václavův švagr Albrecht.³⁹ Jeho postava je akcentována zejména v kronice Ottokara Štýrského, z níž patrně v této věci také nejvíce Viktring čerpal. V Ottokarově líčení je Albrecht, vévoda rakouský a štýrský, hlavní postavou celého dění, ačkoliv se autor obšírně věnuje Václavovu oděvu, výstroji a okázalosti

---

³⁴ *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 75-77.

³⁵ Libor, J.: *Václav II.*, s. 226.

³⁶ Tamtéž, s. 234.

³⁷ Žemlička, J.: *Století*, s. 245; Vaniček, V.: *Velké dějiny III*, s. 441.

³⁸ Vaniček, V.: *Velké dějiny III*, s. 442; Libor, J.: *Václav II.*, s. 225 a 235-236.

³⁹ Žemlička, J.: *Století*, s. 245-246; Vaniček, V.: *Velké dějiny III*, s. 442.

přichystaných oslav, vše slouží jen jako předmluva před vstupem Albrechta na scénu korunovačního průvodu, poukazuje na význam jeho role v této ceremonii. Přesto však Ottokar s nelibostí konstatuje, že když se mu přišel vévoda poklonit, nechal jej český král před očima všech klečet ostentativně dlouho.⁴⁰

Viktring nám nic takového nepopisuje, jeho zmínka o korunovaci zabírá spíše kratší odstavec, který podobně jako u Ottokara slouží jako předehra pro další vyprávění o Albrechtově vzestupu, ale Václavem se i tak rozhodně nezaobírá tak dlouho a detailně jako Ottokar. Na rozdíl od štyrské kroniky nevěnuje svou pozornost ani radě, kterou měl Václav svolat na 4. června a které se z řad říšských kurfiřtů neúčastnili arcibiskupové z Trevíru a Kolína a ani rýnský falckrabě a na níž mělo dojít k jednáním ve věci podpory Albrechta v nástupu na říšský trůn. V Praze se však patrně jednalo o jakousi iniciační schůzku zde přítomných mužů s vlivem na říšskou politiku, jejímž účelem bylo spíše naplánovat skutečná jednání, která pak skutečně proběhla – po selhání naplánované schůzky v Chebu se nakonec ve velmi podobné sestavě sešli Adolfovi odpůrci v Kadani v druhé půlce srpna roku 1297. Dá se tedy hovořit o tom, a nasvědčuje tomu prostřednictvím výstupu mohučského arcibiskupa i zápis Viktringův, že dny oslav Václavovy korunovace byly první demonstrací, byť ne ještě otevřenou, opozičního tábora římského krále a podporovatelů Albrechta Habsburského.⁴¹

S Václavem byla korunována i jeho žena Guta, tou dobou v šestinedělí po těžkém porodu (poslední dítě, dcera, se narodila 21. května). Královnu však museli do baziliky donést na lůžku a není jisté, zda na něm nesetřvala i během obřadu, po kterém byla opět přenesena zpět do svých komnat. Nicméně 18. června Guta zemřela. Za svého života měla na svého manžela a vrstevníka nemalý vliv, jejím úkolem bylo kromě plození potomků také naklonit Václava pro habsburskou politiku, v čemž byla úspěšná. Ani po její smrti se Václav podpory Albrechta nezřekl a měl zásadní roli v jeho nástupu na říšský trůn.⁴²

Pro viktringského opata tedy slouží pražská korunovace jako příležitost k oslavě Albrechta Habsburského, akcentuje v její souvislosti jeho rostoucí moc, čímž ve svém vyprávění vystavuje obraz jeho postupného vzestupu, završeného pak ziskem titulu římského krále. Jako pramen o Václavovi nepřináší příliš nového, v podstatě je ve shodě s Ottokarem

---

⁴⁰ *Ottokars österreichische Reimchronik*, verše 69 182-69 449; podobně Albrechta vyzdvihuje i Erfurtská kronika: *Chronica s. Petri Erfordensis moderna*. Monumenta Erphesfurtensia saec. XII. XIII. XIV. MGH SRG in usum Scholarum. XIV. Ed. Oswald Holder-Egger. Hannoverae – Lipsae 1899, s.315; k tomu Libor, J.: *Václav II.*, s. 229-233; Charvátová, K.: *Václav II. Král český a polský*, s. 155-156.

⁴¹ *Ottokars österreichische Reimchronik*, verše 69 458-69 534; srov. *Chronica s. Petri Erfordensis*, s. 315; k tomu Libor, J.: *Václav II.*, s. 233 a 246; srov. Antonín, R.: *Zahraniční politika krále Václava II.*, s. 196-198.

⁴² Vaniček, V.: *Velké dějiny III*, s. 443; Libor, J.: *Václav II.*, s. 242-243.

Štýrským a celá událost má v jeho podání také tutéž funkci. Tím se diametrálně liší od kroniky Zbraslavské, která na mnoha stranách Václava oslavuje a korunovací pojímá jako další milník a vrchol zlatého věku, který nastal takřka po 20 letech od smrti velkého Přemysla Otakara.

Vymření Arpádovců a otázka následnictví v Uhrách a Polsku

Královna Guta, jejíž smrt Viktring připomíná v páté kapitole třetí knihy, zanechala po sobě tři dcery a syna Václava. O pár let později, v lednu roku 1301, zemřel uherský král Ondřej III., manžel Albrechtovy dcery Anežky Habsburské, s níž však neměl potomky.⁴³ Viktring neopomíná skutečnost, že po Ondřejově smrti vyslal papež, tehdy Bonifác VIII., Karla, syna Albrechtovy sestry Konstancie a zároveň vnuka Karla II. Neapolského a Marie Uherské, aby se za doprovodu jistého kardinála zmocnil Uher.⁴⁴ Tímto Karlem byl tedy Karel Robert z dynastie Anjou, ale jeho cesta na uherský trůn nebyla zcela přímočará a jednoduchá. Jsou zde zmíněny i nároky Oty III., vévody bavorského, který se však setkal s neúspěchem a skončil v zajetí.⁴⁵ Konečně kronika vzpomíná i královici Václava, připomínajíc i jeho příbuzenský vztah k Arpádovcům, protože i jeho bába byla podobně jako předci Caroberta a Oty potomkem Bély IV. A tak se stalo, jak je zde psáno, že mladičkový Václav získal velkou část Uher. Aby kronikář své líčení co nejvíce zkrátil, přeskočí následně ke zmínce, že papež pohrozil všem protivníkům Karla Roberta exkomunikací, načež se český král Václav rozhodl odvolat syna z Uher a Carobertovi se postupně podařilo prosadit.⁴⁶

V otázce Polska je kronika ještě skoupější na slovo, než je tomu v případě Uher. Teprve v následující kapitole se píše o tom, že zemřel „král Kališe“ a tato událost je zde datována do roku 1304, což je tedy patrně důvodem, proč ji Viktring zařadil do svého vyprávění až po popisu vývoje na uherském trůnu. Je zmíněno, že Václav II. si za manželku vzal jeho jedinou dceru a tak pro sebe získal jeho království. Hovoří se i o tom, že proti takovému postupu vystoupil král Albrecht s tvrzením, že země nyní připadly Říši, čímž došlo k novému rozporu

---

⁴³ „*Accidit interea, quod soror regis, regina Bohemie, moreretur, unum filium Wenczeslaum et tres filias relinquens... Moritur eciam hoc tempore Andreas sine herede rex Ungarie, gener regis Alberti.*“ LCH, kap. III / 5, I., s. 366-367.

⁴⁴ „*Papa vero Karolum filium sororis Alberti, <Karoli principis filium>, que in Apuliam tradita fuerat, per cardinalem qui Gentilis dictus est ad regnum Ungarie suscipiendum destinavit.*“ LCH, kap. III / 5, I., s. 367; k tomu Šusta, Josef: *Dvě knihy českých dějin: kus středověké historie našeho kraje. Kniha první, Poslední Přemyslovci a jejich dědictví.* Praha 2001, s. 339.

⁴⁵ „*Dux eciam Otto Bawarie, qui fuerat filius filie Bele regis, vocatus capitur et angustatus de illis partibus vix evasit.*“ LCH, kap. III / 5, I., s. 367; k tomu Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin,* s. 345.

⁴⁶ „*Filius quoque regis Bohemie invitatus fuit, et ipse ex matre patris de sanguine Bele fuit, bonamque partem circa metas habuit; sed dum papa omnes Karolo adversantes excommunicationis gladio feriret, rex Bohemie suum filium revocavit...*“ LCH, kap. III / 5, I., s. 367.

mezi někdejšími švagry a Albrecht vtrhl za velkého plenění do Čech a zastavil se až u Kutné Hory. Český král pak za žold získal vojska mohučského arcibiskupa a saského vévody, ale nepovažoval za moudré vzdorovat Albrechtovi přímo, takže nechal pouze bránit strategická místa a vyčkávaje příchodu zimy nakonec dosáhl Albrechtova ústupu z Čech. Václav také spojil jednu ze svých dcer, Annu, s korutanským vévodou Jindřichem a krátce po těchto událostech podlehl nemoci podbřišku (pozn. německý překlad; v originálním textu je zmíněna *disenterie*; k příčině úmrtí se vrátíme později) a byl slavnostně pochován na Zbraslavi, cisterciáckém klášteře, jehož byl sám zakladatelem.⁴⁷

Ondřej Uherský sice neměl mužského dědice, zůstala po něm však dcera z prvního manželství Alžběta, tehdy ještě dítě, avšak již dříve zasnoubená princovi Václavovi.⁴⁸ Pokud šlo o „velký díl Uher“, který měl Alžbětín snoubenec získat, skutečně se jednalo spíše o část, kterou tvořilo centrální město Budín a pak většina dnešního Slovenska.⁴⁹

Polsko bylo předmětem zájmu již Václavova otce Přemysla. Ten se v Polsku angažoval jako obránce před nekřesťanským východem, zejména před Tatary. Jednak tím sledoval své zájmy o římskou korunu, přičemž takto toužil získat si Řím, také se ovšem snažil zamezit spojení Polska s jeho nejsilnějším nepřítelem – Uhry. Po jeho smrti zájem o Polsko přirozeně utichl, ale Václav se k otcovu odkazu vrátil. Polsko bylo zemí, jež od konce 11. století neměla krále a bylo zemí zaostalou, neboť trpělo roztržičností mezi mnoha větvemi Piastovců. Hlavní autoritou tak v Polsku zůstával arcibiskup hnězdenský a nejvyšší duchovní také byli jedinou vrstvou, která vykazovala stabilnější touhu po sjednocení pod silným panovníkem. Podobně jako tomu bylo v Říši, ani Piastovci sledující své partikulární zájmy

---

⁴⁷ Friedensburg, W. (übers.): *Buch gewisser Geschichten von Abt Johan von Victring*, s. 136-137, srov. „*Anno Domini MCCCIII rex Klisie moritur, relinquens unam filiam, quam rex Bohemie Wenczeslaus duxit, regnum illud addiciens regno suo. Albertus rex asserens hoc regnum ad imperium devolutum instantissime repetebat, et orta sunt inter eos gravissima wernamenta, conflatoque grandi exercitu, ... Albertus Bohemiam ingreditur et regnum pertransiens usque ad mineras argenteas, scilicet fodinas Kuttinarum, pene omnia devastavit. Rex Bohemorum XXX milibus marcarum episcopo Moguntino, ducibus Saxonie ac aliis de Alemannia, Polonia, Misna distributis et ipse maximam hominum multitudinem conglobavit. Et habito consilio milites ad ad municionum custodiam deputavit, arbitrans utile sibi non esse Romano principi in campestribus obviare, de hiemis instancia contexens vaticinium, dicens sibi adesse in foribus fortissimum adiutorem, qui nebulis condensis, glacie et bruma pro se seivissime decertaret. Cuius imminencia rex Albertus nichil proficiens, exiens de regno, suum intentum alteri tempori reservavit... Intravit quoque Wenczeslaus Ungariam et ad vocationem quorandam nobilium filium suum in regem coronavit, quia de sanguine Bele regis processerat, quem tamen mox revocavit, audiens tam ex parte pape quam ex parte nobilium terre filio periculum imminere, apud se nichilominus regni insigniis reservatis. Interea rex Bohemie suam filiam Annam Heinrico duci Karinthie, fratri regine, consortis regis Alberti, copulavit estimans per hoc regis animum mitigandum. Celebratis nupciis non longe post Wenczeslaus, morbo disenterie contra se invalescente, migravit ad Dominum in vigilia sancti Iohannis baptiste et in monasterio, quod ipse de novo Cysterciensis ordinis construxerat, Aula – regia vocitatum, sollempniter tumulatur, filium Wenczeslaum relinquens...“ LCH, kap. III / 6, I., s. 371-373.*

⁴⁸ Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin*, s. 335.

⁴⁹ Žemlička, J.: *Století*, s. 347.

příliš netoužili po centralizované vládě. A pokud jde o Říši, stáli mimo ni, navíc trvale odmítali uzavírat s ní vážnější závazky.⁵⁰

Václavovo rozšiřování vlivu v Polsku začalo ziskem Krakovska a Sandoměřska po smrti tamního vévody Leška Černého. Václav byl schopen naklonit si i menší piastovská knížata ze Slezska, ale Leškův bratr Vladislav Lokýtek odolával až do roku 1292, kdy byl donucen stát se Václavovým leníkem.⁵¹ Je otázkou, zda už v tomto okamžiku aspiroval Václav na zisk polské koruny a zda v této věci podnikl konkrétní kroky směřované ke kurii. Této věci kronika nevěnuje na rozdíl od Zbraslavské žádnou pozornost. Zcela jistý byl však výsledek - papež Bonifác VIII., nedlouho předtím nastoupivší svůj pontifikát, přiřkl r. 1295 obnovenou polskou korunu Přemyslovi II. Velkopolskému.⁵²

Václav, drže Malopolsko s Krakovem, které bylo považováno za nejdůležitější místo polské státnosti, odmítal Přemyslovu korunovaci uznat, posměšně ho nazýváje „králem Kališe“, což je ostatně termín užitý i Viktringem. Ale zásahem osudu zemřel Přemysl už v únoru 1296 a znovu se rozhořel boj mezi Piastovci o jeho území, přičemž král Václav trpělivě vyčkával a pozoroval situaci z domova, k tomu byl zaměstnán říšskou politikou a sporem Adolfa Nasavského s Albrechtem Habsburským.⁵³ Trpělivá taktika se vyplatila, z počátku roku 1300 svolán sjezd velkopolských pánů, kteří si zvolili Václava za svého panovníka, nabízejíce mu ruku Richenzy, nezletilé dcery Přemysla. Zbraslavská kronika v této věci zdůrazňuje primárně mírumilovnost a dobrotu, bezmála svatost, hned v zápětí však (jen zdánlivě, z pohledu polských světských i duchovních pánů) také bohatství českého krále a také jeho slovanský původ. Takto tedy mohl Václav snáz obejít papežův souhlas ke korunovaci, ale aby sám sebe nesevěřel v kleštích nepřátel, požádal krále Albrechta o udělení oněch zemí v léno. Ten mu rád vyhověl, vida, že se Václav zaměstnává na severu, daleko od jeho alpských držav. Václav jednal rozvážně, věděl, že přijetí bývalých Lokýtkových zemí v léno je spíše formalitou a pojistkou do budoucna, protože vydatnou podporou Albrechta v jeho kandidatuře na říšský trůn si od něj v roce 1298 vysloužil slib takřka nicotných závazků za lenní držbu.⁵⁴

---

⁵⁰ Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin*, s. 291-298.

⁵¹ Tamtéž, s. 299-300.

⁵² *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 59-61; srov. Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin*, s. 300-303; v reakci na Zbraslavskou kroniku a výklad Šustův se této problematice podrobně věnoval Robert Antonín, R.: *Zahraniční politika krále Václava II.*, s. 135-141.

⁵³ Žemlička, J.: *Století*, s. 234; Týž: *Do tří korun*, s. 260; srov. Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin*, s. 303-307; Antonín, R.: *Zahraniční politika krále Václava II.*, s. 141-147.

⁵⁴ *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 81-82; k tomu Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin*, s. 308-313; k volbě Václava II. polským králem také Antonín, R.: *Zahraniční politika krále Václava II.*, s. 209-217.

S Richenzou se Václav oženil v Praze na konci července r. 1300, načež se snad vydal na vojenské tažení do Polska, kde byl korunován v Hnězdně polským králem. Datace jeho korunovace je ovšem obtížná vzhledem k chybějícím pramenům a jisté je jen to, že proběhla někdy mezi srpnem roku 1300 a lednem roku následujícího, kdy Václav mění svou titulaturu v listinách. Ziskem polské koruny se Václav stal pánem masivního pásu od Baltu po Uhry, byť nevládl všem polským zemím a jeho suverenita nad piastovskými knížaty byla nejasná. Sám však v Polsku nevládl, do knížectví na severu dosazoval kapitány či hejtmany. Velké sjednocené území však pomohlo přivést v Polsku k životu pokrok, například zavedení pražského groše, což pomohlo slabé ekonomice. S Richenzou, v Čechách známou jako Rejčka, však pro její věk Václav manželství ihned nekonzumoval a jak vzpomíná Zbraslavská kronika, stalo se tak až o několik let později, když jeho rádci naléhali, že je třeba tak ujistit neklidnou polskou šlechtu. Jistě si byli vědomi toho, že král má pouze jediného syna, což představovalo na tehdejší poměry velké riziko. Jedna z dalších předtuch přemyslovského osudu.⁵⁵

Uhry byly rovněž zaostalé a bylo tomu i z podobných důvodů jako v Polsku. V této problematice je stále hlavním výkladem práce Šustova, na niž navazuje např. i Josef Žemlička.⁵⁶ V Uhrách sice existoval jeden panovník v podobě krále, ale jeho moc se od časů Bély IV. postupně tříštila ve prospěch uherských magnátů, kteří bojovali mezi sebou o panství koruny i církve. Poslední Arpádovec Ondřej se spřátelil za svého pobytu ve Vídni i s Václavem a tak došlo k zasnubám jejich dětí. Ještě před Ondřejovou smrtí se vylodil Karel Robert, jak je také v kronice načrtnuto, ve Splitu a následně byl v Záhřebu korunován ostříhomským arcibiskupem na chorvatského krále, ačkoliv to ve skutečnosti nebylo schvalováno papežem. Po smrti Ondřeje si však nezískal Carobert podporu tak rychle jak čekal, část magnátů i duchovních nechtěla Anjouovce vidět na svém trůnu a přála si raději mladého Václava, který nejenže byl jako Carobert Bělovým prapranukem, ale navíc se měl stát i manželem poslední Arpádovny Alžběty. Přemyslovská vláda Uhrům imponovala především bohatstvím a vojenskou silou a český král nakonec neodolal své ctižádostivosti a vizi trojí koruny pro svůj rod, takže i přes četná proti vydal syna magnátům, dává jim neúměrné dary a výkupné za věrnost. Princ Václav, ve věku podobném, jako kdysi jeho otec, tak byl korunován (i toto se stalo za nesouhlasu Bonifáce, který následně Václava II. káral, byť poněkud smířlivým tónem) na uherského krále jako Ladislav V., ačkoliv reálnou vládu

---

⁵⁵ *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 81-82 a 85-87; k tomu Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin*, s. 315-332; Srov. Antonín, R.: *Zahraniční politika krále Václava II.*, s. 217-226; Libor, J.: *Václav II.*, s. 282-285.

⁵⁶ Naposledy Žemlička, J.: *Do tří korun*, s. 350-269.

vykonával sám Václav II. a jeho syn byl spíše loutkou, kterou si přáli oligarchové v Uhrách dopomáhat k vlastním zájmům.⁵⁷

Papež však nakonec po čase ztratil trpělivost a opustil taktiku mírné diplomacie, znovu připomínaje, že neuznává Václavovu polskou korunovaci a aby se tak stalo, musí se vstát Uher. Svou roli v tom jistě hrál i fakt, že se papež smířil s Albrechtem, což je připomenuto i na stránkách LCH a konečně jej uznal za římského krále. Magnáti nakonec podleli agitačním snahám kardinála Mikuláše, papežského legáta, ve prospěch Karla Roberta a přemyslovské panství se de facto zhroutilo, poslední zbytky moci tříštil ještě mladý Václav mezi uherské pány v zoufalé snaze se udržet, ale bez úspěchu. Stejně stanovisko jako papež zaujal i jeho nový partner Albrecht, žádaje po českém králi mnohé ústupky a přitom zapomínaje na všechny sliby z let minulých i udělení polských zemí v léno z jeho rukou.⁵⁸

Václav II. se ocitl v říšské klatbě jako kdysi jeho otec, jak Polsko, tak i Uhry se staly černou dírou, v níž mizelo bohatství kdysi mocného českého krále, žádné opory v řadách šlechty těchto zemí v podstatě neměl a Albrecht již hrozil vpádem do Čech. Asi jen malou útěchou mohlo být Václavovi to, že se k Habsburkovi nepřidali Menhardovci a později oženil dceru Annu s Jindřichem Korutanským. Václav se vydal do Budína a mezitím Albrechtův syn Rudolf vedl výpad na jižní Moravu. Václavovi nezbylo než se kvapně vrátit a pro záchranu jeho jediného dědice s sebou vzít i uherského krále s korunovačními klenoty. Albrechtovo vojsko se nakonec spojilo s vojskem syna u Českých Budějovic a plenilo při postupu Čechy, až se nakonec zastavili v říjnu 1304 u Kutné Hory. Václavovi však znovu vyšla defenzivní taktika a zima a nemoci donutily Albrechta k ústupu, na němž je z týla napadly družiny českých pánů. Karta se začala pomalu obracet, Václav získával nové spojence a necítil se tak povinován vyhovět požadavkům Albrechta ani papeže.⁵⁹

Bohužel na jaře roku 1305 byl král Václav upoután na lůžko. Nemoci podlehl 21. června a stihl ještě mnoho podniknout pro to, aby synovi ulehčil nástup na jeho místo. Dnes je již známo, že zemřel na tuberkulózu a příčinu v souchotinách vidí i zbraslavský kronikář.⁶⁰ Viktringova zmínka o nemoci podbřišku, v latině *disenterie*, je tak poněkud zvláštní, nepřevzal ji patrně ani ze štýrské kroniky. Podobného slova se užívá v medicíně i později, lat.

---

⁵⁷ Petra Žitavského *Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 83-85; k tomu Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin*, s. 335-358; srov. Žemlička, J.: *Století*, s. 251-255.

⁵⁸ LCH, kap. III / 6, I., s. 372; srov. Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin*, s. 359-367; Žemlička, J.: *Století*, s. 348-350.

⁵⁹ Petra Žitavského *Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 87-91; k tomu Žemlička, J.: *Století*, s. 350-358; Libor, J.: *Václav II.*, s. 347-351.

⁶⁰ Petra Žitavského *Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 91-100; k tomu Žemlička, J.: *Století*, s. 359-360.

dysenterie znamená úplavice. Smrt na úplavici nebyla sice v oné době ničím neobvyklým, přesto tento fakt svědčí o určité neznalosti reálií. K vysvětlení úmrtí na základě úplavice či jiného postižení trávicího traktu snad mohly kronikáře vést poznatky o dětské podvýživě a obecně chatrném zdraví a přísných postech českého krále.

Václav III. se jen krátce mohl pyšnit titulem krále českého, polského a uherského. Byl však podle zbraslavského kronikáře pod vlivem svých vrstevníků z řad českých pánů a většinu času se věnoval zábavě. Podle jejich rad patrně také zrušil zasnoubení s Alžbětou, a ačkoliv Albrecht stvrdil mír, na němž začal na sklonku života pracovat už Václavův otec, a nepopřel v něm zcela ani nároky Přemyslovců v Polsku, vzal si šestnáctiletý král dceru těšínského knížete Violu a na podzim 1305 rezignoval na titul uherského krále. Polsko se sice snažil udržet, ale příliš rázná ruka tamních hejtmanů přiměla Piastovce k opětovným sympatiím k Lokýtkovi a ještě než stačil Václav do Polska vkročit a odboj potlačit, byl 4. srpna 1306 v Olomouci neznámou rukou zavražděn. Viktring uvádí, že se tak stalo díky „z rukou dvou synů Beliašových“ a celé líčení je uzavřeno zmínkou o sňatku jeho vdovy Violy s pánem z Rožmberka. Zbraslavská kronika jmenuje jako možného pachatele durynského rytíře Konráda z Botenštejna, který byl však stráží zabit dříve než mohl podat jakékoliv vysvětlení. Štýrská kronika zase jmenuje jistého Holena z Vildštejna, obecně se vina dávala nejčastěji někomu z řad panstva, ale je těžké v této věci rozhodnout a pravdu se už patrně nikdy nepodaří odhalit.⁶¹ Tak skončil čas potomků Přemyslovců na českém trůně. Alespoň v mužské linii.

Viktringovy zprávy o zahraniční politice Václava II. lze hodnotit jako poměrně přesné, zejména jedná-li se o zisk uherské koruny pro jeho syna. Polské problematice se nevěnuje, dalo by se to vysvětlit určitou informační nejistotou a slabými vazbami alpských zemí na Polsko, které vedly k tomu, že Viktring sám neměl dostupné podklady pro zpracování Václavova postupu, znal jej pouze v kontextu, v jakém se ve věci angažovali Habsburkové. K osobě Václava III. se vyjadřuje skepticky, podobně jako téměř všechny dobové prameny ho má za lehkovážného mladíka, přesto však volba slov při líčení jeho skonu značí, že Viktring k Přemyslovcům nechoval až tak zásadní nesympatie.

---

⁶¹ „*Rex Bohemie iuvenis, qui voluptuosis insistens operibus, iuxta Salomonem: Adolescencia et voluptas vana sunt, primo anno a duobus filiis Belial procuracione nobilium terre cultro, sicut dicitur, est perfossus, relinquens iuvenem viduam, Ruthonerum regis filiam; que expleto luctus tempore de Rosenberch ipsius regni potentem ac nobilem virum duxit.*“ LCH, kap. III / 6, I., s. 373; *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*. FRB IV, s. 106-109; k tomu Žemlička, J.: *Století*, s. 361-367.

Závěr

Několik vybraných událostí, o nichž jsem referovala, představuje významné momenty z české historie a posloužily tak k představení obrazu dějin, který se Jan z Viktringu snažil předat svým čtenářům. V otázce starších dějin, což je i případ doby vlády Václava II., jež se snažil postihnout co nejvíce ze široka, byl Jan odkázán na starší prameny, jistě jich jako vzdělaný klerik užil hojný počet, přesto však je patrný vliv, který na jeho díle zanechala častá protichůdnost získaných informací. Nejlepším příkladem budiž chybná chronologie, která se často objevuje právě v kapitolách (nebo celých knihách), v nichž je vyprávěn děj, jehož autor kroniky ani nemohl být svědkem.

Zbraslavská kronika posloužila na mnoha místech mé práce jako komparativní pramen, zejména díky určitým styčným bodům s kronikou LCH – obě díla jsou psána latinsky, zachycují podobný dějinný úsek, autory jsou významní opati cisterciáckých klášterů, kteří i v osobní rovině vykazují řadu podobností, třebaže pocházeli z odlišných prostředí a každý se proto identifikoval s jiným politickým táborem. Zbraslavská kronika je známým příkladem obrazu ideálního středověkého panovníka, nese četné znaky tzv. knížecího zrcadla a protknuta mnoha hagiografickými prvky ovlivnila řadu pozdějších dějepisců a spolu s nimi majoritní vnímání této osobnosti na následující staletí. Duchovní velikost, která je však ve Zbraslavské kronice nosným pilířem, nesetkává se u pozdějších dějepisců s takovými sympatiemi, ideál posledního mocného Přemyslovce je v nich však stále citelně přítomný. Václav, štedrý fundátor zbraslavského kláštera, je tamním kronikářem vylíčen ze všeho nejvíce jako světec. Už jen návrat krále z braniborské internace je pro autora přelomovým okamžikem, který navrácí Českému království ztracenou harmonii a je příslibem rozkvětu a obnovy někdejší slávy. Václav vystupuje od počátku jako pokorně uvědomělý bohabojný vzdělanec. Když Petr Žitavský popisuje slavnou Václavovu korunovaci v červnu 1297, nebojí se ho přirovnat ke králi Davidovi. Zároveň je právě tato událost jakýmsi vrcholem Václavova života, v níž se symbolicky propojuje jeho božská i panovnická podstata. Obecně vzato hraje symbolika v naraci Žitavského stěžejní roli. Moc snoubenou s dobrotivostí a spravedlností akcentuje Petr také v souvislostech zahraniční politiky, zejména pokud jde o zisk polské koruny. Je tedy patrné, že český kronikář se snažil v každém bodě vyprávění nějakým způsobem zachytit některou ze sedmera ctností, jež všechny měly být králi vlastní.

Nejzajímavější na Viktringově kronice je patrně styl, jakým je sepsána. Pokud Ota Durynský a Petr Žitavský psali Zbraslavskou kroniku především za účelem oslavy krále

Václava II., Jan z Viktringu nepsal pro konkrétního vládcce či mecenáše a cílem jeho práce nebylo ani vytvořit komplexní ódu na žádnou konkrétní osobu či rod. Vliv, který jeho patroni na jeho dílo měli, je i tak zjevný, je však spíše důsledkem Viktringova pocitu sounáležitosti. Nejcitelnější jsou jeho sympatie k vévodovi Albrechtu I. Habsburskému, který je ve sledovaném období pro Jana postavou ideálního panovníka (analogicky k pojetí Václava v kronice Zbraslavské). Viktringův předkládaný obraz Václava je značně odlišný. Je pravda, že v jeho hodnocení není tak detailní, lépe řečeno nevěnuje se mu s takovým zápalem jako jeho otci Přemyslovi nebo naopak jeho nástupcům, Jindřichovi Korutanskému a Janu Lucemburskému, přesto poskytuje zajímavý pohled zejména na zahraniční politiku Václava II. Viktringův styl je obecně vzato méně symbolický, i přes četné biblické citáty je v jeho díle hmatatelný zájem především o politiku, v níž se samozřejmě odráží i křesťanská filozofie, ale v popisu dílčích událostí i hodnocení jejich aktérů vykazuje mnohem střízlivější naladění.

Habsburkům je v LCH věnována největší pozornost a osudy příslušníků tohoto rodu tvoří osu většiny díla. Příběh každého jedince je vyprávěn komplexně, konečný soud nechává autor na čtenářích, nesnaží se zastírat záporné stránky ani zamlčovat některá pochybení či záporně hodnocená rozhodnutí líčených osobností. Příslušníkům cizích dynastií Viktring neupírá jisté uznání ani jejich kvality, určité zkreslení je dáno spíš kronikářovou neznalostí poměrů a vnitřních souvislostí, což bylo v informačně omezené době vrcholného středověku nevyhnutelné. Václav II. je pro Viktringa jakousi vedlejší postavou na středoevropském politickém dějišti, jehož nejdůležitější role tkví v tom, že je říšským arcibiskupem a má tudíž hlas ve volbě římského krále. Ve vztahu k Albrechtovi však rozehrál zajímavou politickou partii a jejich vzájemné setkávání pro kronikáře představuje výživnou látku. Je přirozené, že čeští panovníci, kteří tolikrát stanuli v opozici některému Habsburkovi, představují ve Viktringově kronice obecně postavy spíše záporné, přesto je však v jejich hodnocení Jan mírnější než řada dalších zahraničních dějepisců a je-li to v jeho možnostech, snaží se neopomenout ani druhou stranu mince. To je však vždy podmíněno především jemu dostupnými zdroji. Příkladem budiž Albrechtovo prohlášení Polska za zemi připadlou Říši a následný Václavův pokus o diplomatické řešení konfliktu, kterému obecně český král dával vždy přednost, což Viktring v podstatě považuje stejně jako Žitavský za moudré a uvážlivé.

I když největší výpovědní hodnotu má Janovo dílo jako celek pravděpodobně pro období 20. - 40. let 14. století, kdy opat aktivně působil v diplomatických službách Jindřicha Korutanského a jeho dcery Markéty, v komparaci s kronikou Zbraslavskou i Štýrskou nabízí nový a poněkud odlišný pohled i na vývoj Českého království za posledních Přemyslovců.

RESUMÉ

Tato práce je zaměřena na osobnost a dílo Jana z Viktringu. Za pomoci sekundární odborné literatury přináší rozbor tří vybraných událostí spjatých s Českým královstvím a vládou Václava II. popisovaných ve Viktringově latinsky psané kronice *Liber certarum historiarum* – svatby českého krále s Gutou Habsburskou, Václavovy korunovace a zisku polské a uherské koruny. Komparací zejména se Zbraslavskou kronikou se snaží o analýzu díla korutanského kronikáře, jež na rozdíl od mnoha soudobých historiografických počínů nevzniklo na ničí objednávku, ale bylo spíše vlastní iniciativou vzdělaného cisterciáckého mnicha a je tak zajímavou sondou do vnímání Českého království, jeho předposledního přemyslovského krále a jeho zahraniční politiky na přelomu 13. a 14. století v rámci střední Evropy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PRAMENY:

EMLER, Josef (ed.). *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská.* FRB IV. Praha 1884.

FRIEDENSBURG, Walter (ed.). *Das Buch gewisser Geschichten von Abt Johann von Victring.* Leipzig 1888.

HOLDER-EGGER, Oswald (ed.). *Chronica s. Petri Erfordensis moderna.* Monumenta Erphesfurtensia saec. XII. XIII. XIV. MGH SRG in usum Scholarum. XIV. Hannoverae – Lipsae 1899.

LEIDINGER, Georg (Hg.). *Chronica de gestis principum.* Chronicae Bavaricae saeculi XIV. MGH Scriptores rerum Germanicarum in usum Scholarum. XIV. Hannoverae – Lipsae 1918.

SEEMÜLLER, Joseph (ed.). *Ottokars österreichische Reimchronik.* MGH Deutsche Chroniken V / 1-2. Hannover 1890-1893.

SCHNEIDER, Fedor (ed.). *Iohannis abbatis Victoriensis Liber certarum historiarum.* In: Monumenta Germaniae Historica. Scriptores 36/I-II. Hannover - Leipzig 1909-1910.

WATTENBACH, Wilhelm (ed.). *Continuatio Vindobonensis.* MGH SS IX. Hannoverae 1851.

ŽITAVSKÝ, Petr. *Zbraslavská kronika.* Praha: Svoboda, 1976.

LITERATURA:

ANTONÍN, Robert. *Ideální panovník českého středověku: Kulturně-historická skica z dějin středověkého myšlení.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013.

ANTONÍN, Robert. *Zahraniční politika krále Václava II. v letech 1283-1300.* Brno: Matice moravská, 2009.

BASSI, Urban a KAMPTNER, Margit. *Studien zur Geschichtsschreibung Johannis von Viktring.* Klagenfurt: Das Kärntner Landesarchiv 22, 1997.

CURTIUS, Ernst Robert. *Evropská literatura a latinský středověk.* Praha: Triáda, 1998.

GOETZ, Hans-Werner. *Geschichtsschreibung und Geschichtsbewußtsein im hohen Mittelalter: 1. Bd.* Berlin: Orbis mediaevalis – Vorstellungswelten des Mittelalters, 1999.

GRAUS, František. *Funktion der spätmittelalterlichen Geschichtsschreibung.* In: *Geschichtsschreibung und Geschichtsbewusstsein im Späten Mittelalter. Vorträge und Forschungen 31.* Hrg. Hans Patze. Sigmaringen 1987, s. 11–55.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Václav II. Král český a polský.* Praha: Vyšehrad, 2007.

CHATMAN, Seymour Benjamin. *Příběh a diskurs: narativní struktura v literatuře a filmu.* Brno: Host, 2008.

LIBOR, Jan. *Václav II. Král na stříbrném trůnu.* Praha: Argo, 2015.

NECHUTOVÁ, Jana. *Latinská literatura českého středověku do roku 1400.* Praha: Vyšehrad, 2000.

NECHUTOVÁ, Jana a STEHLÍKOVÁ, Dana. *Stručné dějiny latinské literatury středověku.* Praha: Baset, 2013.

RAZIM, Jakub. *Jindřich Korutanský jako český král ve světle dobových svědectví.* Praha, 2007. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta filozofická. Vedoucí práce Josef Žemlička.

SCHNEIDER, Fedor. *Studien zu Johannes von Viktring: Erster Teil.* Neues Archiv der Gesellschaft für Ältere Deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellenschriften deutscher Geschichten des Mittelalters. Hannover – Leipzig: Hahn'sche Buchhandlung, 1903, (28), s. 137-192.

ŠUSTA, Josef. *České dějiny. Dílu II. část 1, Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví.* Praha: Jan Laichter, 1935.

ŠUSTA, Josef. *Dvě knihy českých dějin. Kus středověké historie našeho kraje. Kniha první. Poslední Přemyslovců a jejich dědictví 1300-1308.* Reprint 2. vyd. Praha: Argo, 2001.

VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny země koruny české III., 1250-1310.* Praha: Paseka, 2002.

VYSTYD, Miloš. *Die steirische Reimchronik und die Königsaalear Chronik.* MIÖG 34, 1913, s. 218-295, 596-635.

ŽEMLIČKA, Josef. *Do tří korun. Poslední rozmach Přemyslovců (1278-1301).* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017.

ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních přemyslovců.* Praha: Melantrich, 1998.

Bc. Gabriela Škorníková

Katedra historie

Filozofická fakulta Ostravské univerzity

Reální 5

Ostrava 701 03

Gabi.Skornikova@gmail.com